

wyduje się uderzająco trafny. Nie najmniej ważną zaletą jej komentarzy jest wreszcie ich jasność i czytelność, wolna od nałogów „polonistycznej” dżubaniny. W *Podróżnym świecie* Miłosz zostaje doprawdy przybliżony czytelnikowi, nie ma w książce Gorkczyńskiej tak częstej u krytyków Miłosza skłonności do popisowania się zawiłym i hermetycznym „aparatem krytycznym”, który usiłuje stworzyć wokół niego aurę „poety dla wybranych i wtajemniczonych”.

Cechy czujnego i bystrego krytyka literackiego widać również w ostatnich szkicach Gorkczyńskiej, drukowanych w *Kulturze*: o Straszewiczu i Gombrowiczu, „dwóch panach na Chrobrym”, o książce Rymkiewicza *Żmut*, o Januszu Głowackim i Zygmuncie Haupcie; wzorową próbką jej znajomości literatury amerykańskiej jest szkic o twórczości Erskine’a Caldwell.

Tegoroczna nagroda literacka *Kultury* przypada pisarce, której rozwój śledzić będziemy z najwyższym zainteresowaniem.

NAGRODA IM. JULIUSZA MIEROSZEWSKIEGO: JAKUB KARPIŃSKI

Socjologię Jakuba Karpińskiego (znanego polskim czytelnikom również jako Marek Tarniewski¹ i pod kilkoma jeszcze innymi pseudonimami) należy umieścić na linii takich klasyków socjologii prawdziwie naukowej a jednocześnie zaangażowanej jak Max Weber, Edward Shils i Stanisław Ossowski. Nie popadając w niepotrzebny socjologiczny żargon, nie poddając się ani przejściowym politycznym modom i presjom, ani nawet własnej pasji politycznej, Karpiński od wielu już lat² w swoich emigracyjnych artykułach i książkach oraz w licznych publikacjach krajowych drugiego obiegu daje nam jasno sformułowane, spokojne diagnozy strukturalnych przemian w aparacie władzy PRL i społeczeństwa polskiego. Ważnym aspektem jego socjologicznej publicystyki (która na pewno spotkałaby się z aprobatą patrona tej nagrody Juliusza Mieroszewskiego) jest również korygowanie mylnych diagnoz. Jakub Karpiński na przykład od dłuższego już czasu cierpliwie wyjaśnia po polsku, francusku, angielsku³, jaka jest

1. Marek Tarniewski, „Ewolucja czy rewolucja” (1973); „Krótkie spięcie” (1977); „Płonie komitet” (1979).

2. Jakub Karpiński jest na emigracji od roku 1978.

3. Najważniejsza z jego książek o ruchach opozycyjnych i przemianach strukturalnych w Polsce wydana została w Stanach Zjednoczonych w 1982 roku pt. *Countdown*.

różnica między dysydentami, rewizjonistami a coraz bardziej rosnącą demokratyczną opozycją w Polsce. Równie cierpliwie tłumaczy zachodnim ekspertom od tak zwanej „Europy Wschodniej”, czym różni się dążenia do politycznych i społecznych reform od aspiracji niepodległościowych. Takie korygowanie mylnych, pośpiesznych, ideologicznie zamglonych diagnoz jest bardzo trudnym zadaniem dla socjologa nie związanego z żadnym środowiskiem i z żadną instytucją, socjologa wędrującego z kraju do kraju. Na pewno niełatwo mu stwierdzić, że choć system komunistyczny narzucony był Polsce przez Związek Sowiecki, to jednak od dnia 13 grudnia 1981 roku widać, że i polskie wojsko, i policja i góry polskiej partii komunistycznej gotowe są do obrony tego narzuconego systemu⁴.

Nie tylko jednak jego odwaga cywilna, wiele razy wypróbowana⁵, pomaga Karpińskiemu w walczącej publicystyce. Ważne jest również jego szerokie, wielostronne wykształcenie⁶, doskonała znajomość niezafałszowanej politycznej historii Polski, jej kultury i ustroju ekonomicznego.

Dla wiarygodności tak niezależnego jak Karpiński socjologa ważny jest również fakt, że wykładał nie tylko na Uniwersytecie Warszawskim i na Latającym Uniwersytecie w podziemiu, ale również na amerykańskich i francuskich uczelniach. Zna dobrze akademickie środowiska kilku krajów i rozproszone po świecie nieakademickie środowiska polskich i niepolskich przeciwników komunizmu, które zapraszają go na odczyty.

Mimo powagi, nawet pewnej surowej oschłości, socjologiczna publicystyka Karpińskiego niepozbawiona jest ostrego poczucia humoru⁷ spokrewnionego z humorem Gombrowicza, Mrożka, Barańczaka, humoru łatwo czytelnego dla młodych zachodnich intelektualistów.

NAGRODA PRZYJAŹNI I WSPÓLPRACY: JAN CHODAKOWSKI

Przyjaźń zaczęła się wiele lat temu. Jan Chodakowski należał do tej grupy młodych Polaków w Londynie, którzy — choć uro-

4. „Polish Intellectuals in Opposition”, *Problems of Communism*, Jul.-Aug. 1987, str. 44.

5. Był jednym z „autorów intelektualnych” 1968 roku. Spędził przeszło dwa lata w więzieniu.

6. Magisterium z filozofii, doktorat z socjologii.

7. Ten humor najbardziej widoczny jest w książce „Polska, komunizm, opozycja” (1985).

dzeni na obczyźnie, wychowani w angielskich szkołach i wykształceni na angielskich uniwersytetach — zachowali związek z polskością, nie przestali interesować się polskimi sprawami, zapoznawali się z historią Polski i jej literaturą. Dla licznych Polaków z tego pokolenia *Kultura* stała się szybko naturalnym punktem odniesienia. Wśród nich dla młodego architekta Chodakowskiego. Był pilnym czytelnikiem naszego miesięcznika i naszych książek, odwiedzał często nasz dom w Maisons-Laffitte, uczył się od nas (jak sam kiedyś wyznał). Proces wiązania się z polskością młodych Polaków w Londynie nabrał szczególnej intensywności, gdy ich rówieśnicy w Kraju stworzyli nowy kościec opozycji, dotychczas milczącej i biernej na ogół, nadali jej nowy ton i nową treść. Niech wolno tu będzie wtrącić wspomnienie o wielogodzinnej rozmowie w Maisons-Laffitte, gdy po stronie młodych siedziała trójka: Joanna Jaraczewska (obecnie Onyszkiewiczowa), Adam Michnik i Jan Chodakowski.

Przyjaźń zamieniła się niebawem we współpracę, konkretną i coraz żywszą. Chodakowski objął najpierw kierownictwo *Pulsu* i do czasopisma dobudował edycje książkowe, a potem kierownictwo *Polonia Publishing House*. Rzutki, energiczny, wiecznie zabiegany i zapracowany, obdarzony talentem organizacyjnym, z każdym dniem lepiej obeznany z problematyką polską, krajową i emigracyjną, zawiesił całkowicie na kołku swój zawód architekta, aby bez reszty poświęcić się polskiej działalności edytorskiej. W tym charakterze umocnił i wciąż umacnia więź z *Kulturą*. Istnieje między nami stała wymiana materiałów przysyłanych z Kraju. Cenne też i ważne dla nas jest współdziałanie z kierownikiem *Pulsu* i *Polonii* na corocznych Targach Książki w Frankfurcie.

Przypieczętowaniem, wymownym i wzruszającym, naszej przyjaźni i współpracy z Janem Chodakowskim jest wydanie w październiku zeszłego roku w Bibliotece *Pulsu* tomu *O „Kulturze”* w opracowaniu Grażyny i Krzysztofa Pomianów.

LEKARSTWA

BONY DOLAROWE

dewizowe konta bankowe A

HASKOBA Ltd

81 Cromwell Road, London SW7 5BP

Tel. 01-373 7888. Telex London 23919